

ЗА СРБИЈУ БЕЗ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Водич кроз институционалну заштиту од
дискриминације националних мањина

Шта је Повереник за заштиту равноправности?

Повереник за заштиту равноправности је самостално независно тело које је основано ради сузбијања свих видова, облика и случајева **дискриминације**. Визија Повереника за заштиту равноправности јесте да Србија буде праведно и отворено друштво равноправних људи са једнаким могућностима, у којем се цени и поштује различитост. Повереник поступа по притужбама због дискриминације, а овлашћен је да упозорава јавност на најчешће, типичне и тешке случајеве дискриминације, препоручује мере за остваривање равноправности, и др.

Шта је дискриминација?

Прописима Републике Србије регулисано је да су сви једнаки и уживају једнак положај и једнаку правну заштиту, без обзира на лична својства и да је свако дужан да поштује начело једнакости. Међутим, у пракси се дешава да се према неком лицу или групи лица поступа неповољније него што се поступа према другима, и то због неког њиховог личног својства, као што су раса, пол, национална припадност, друштвено порекло, рођење, вероисповест, политичко уверење, сексуална оријентација, језик, старосно доба, здравствено стање, изглед, и др. Такво поступање према људима представља дискриминацију. Дискриминација се, такође, врши и када се према неком лицу или групи лица поступа онако како се поступа и према другима, иако се они, због неког свог личног својства, налазе у различитој позицији у односу на друге, тако да их једнако поступање ставља у неповољнији положај у односу на друге. Зато се обично каже да је дискриминација **неједнако поступање према једнаким и једнако поступање према неједнаким**.

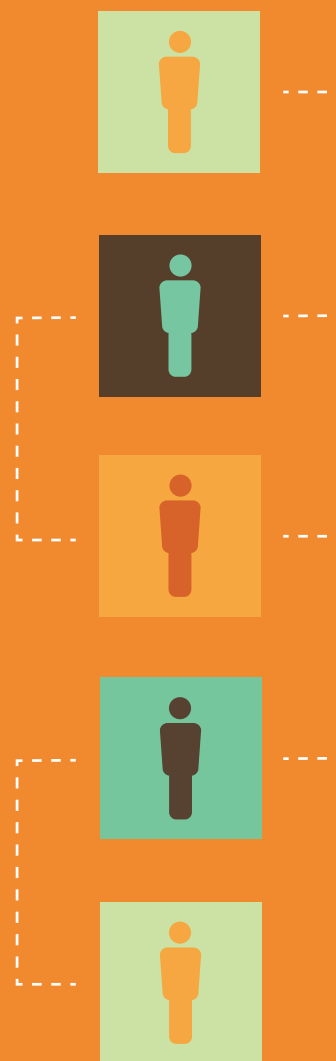
Дискриминација није само неједнако поступање у односу на лица и групе, које се заснива на неком њиховом личном својству, **већ и када се лица или групе, које се налазе у неравноправном положају, третирају на исти начин као други**.

Дискриминација може бити непосредна (директна) - на пример, када предузеће за раднике који су припадници буњевачке националне мањине утврди ниже накнаде по години радног стажа него осталим радницима чији је радни однос престао. Дискриминација може бити и **посредна (индиректна)** - на пример, послодавац захтева од кандидата за посао продавца да морају имати плаву косу и плаве очи. Иако овај услов важи за све кандидате, очигледно је да је послодавац желео да избегне да запосли Роме. Специфичност посредне дискриминације је та што се "једнаким" поступањем према свима у неједнак положај стављају особе због њиховог личног својства.

Шта су посебне (афирмативне) мере?

Ради постизања пуне равноправности, заштите и напретка лица или групе лица која су у суштински неједнаком положају у односу на остале грађане/ке, уводе се посебне (афирмативне) мере. Посебне (афирмативне) мере су усмерене на укидање неједнакости и постизање пуне равноправности.

Добар пример увођења афирмативне мере је обезбеђивање средстава за упис на државне факултете и више школе припадника ромске националне мањине који су положили квалификациони испит, али нису имали довољан број бодова како би се у редовном поступку уписали као студенти чије се школовање финансира из буџета.

Каква је веза између стереотипа, предрасуда и дискриминације?

Дискриминација је често последица **стереотипа и предрасуда**. Зато неки кажу да је **дискриминација предрасуда у акцији**. Ако постоји негативно мишљење о некој групи, оно је праћено негативним емоцијама и акцијама које су у складу са тим мишљењем и емоцијама. Иако се говори о богатству различитости, често се дешава да се различитост доживљава као претња, то јест да се особе које се по неком свом личном својству разликују од већине опажају као лоше, мање вредне, и због тога постају жртве неразумевања и подозрења. Од тога до дискриминације само је један корак.

У основи већине дискриминаторских поступака крије се неки стереотип. Тако, на пример, због предрасуда да Роми краду, послодавци не желе да их приме у радни однос. Из ових разлога, борба против дискриминације укључује и борбу против стереотипа и предрасуда.

У којим областима се дискриминација најчешће појављује?

Дискриминација је веома раширена појава, постоји одувек и свуда. Може је извршити свако, шалтерски радник/ца у градској управи, орган јавне власти, судија/суткиња, лекар/ка, наставник/ца, полицајац/ка. Она се може десити било где – на послу, у школи, на факултету, у болници, на стадиону, у поступку пред органом јавне власти, у суду, у градском превозу, на улици...

Према притужбама поднетим Поверенику за заштиту равноправности, дискриминација се најчешће испољава у области рада и запошљавања, у поступању органа јавне власти, у образовању, здравству, пружању јавних услуга, коришћењу објеката и површина и др.

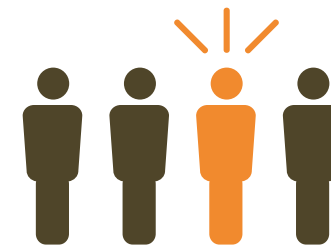
Шта је дискриминација националних мањина?

Дискриминација националних мањина је свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање поступања, чији је циљ или последица да се неком лицу или групи лица онемогући остваривање права и слобода због њихове припадности одређеној националној мањини. Број притужби и истраживања јавног мњења показују да су Роми најугроженија група и да су најчешће жртве дискриминације у свим областима друштвеног живота (радни односи, образовање, здравствене услуге, поступање органа јавне власти...). Такође, висок степен етничке дистанце постоји према Албанцима, Хрватима и Бошњацима.

Устав гарантује равноправност свих грађана и грађанки пред законом и забрањује дискриминацију националних мањина. Забрана дискриминације националних мањина обезбеђена је и бројним законима на генералан начин или у области друштвеног живота коју закон регулише. Тако, Закон о правима и слободама националних мањина, Закон о забрани дискриминације, Закон о раду, Закон о јавном информисању, Закон о основама система образовања и васпитања, Закон о младима и многи други садрже антидискриминационе одредбе.

Примери дискриминације националних мањина:

- формирање засебних одељења у основној школи за ромску децу
- забрана уласка припадницима одређене националне мањине у рекреативни центар
- одбијање локалне самоуправе да уведе у службену употребу језик и писмо националне мањине, иако су испуњени законом прописани услови
- одбијање локалне самоуправе да уведе у службену употребу језик и писмо националне мањине, иако су испуњени законом прописани услови
- објављивање текста у новинама или на интернет порталу којим се подстиче на дискриминацију, мржњу или насиље према припадницима албанске националне мањине
- протести мештана због досељавања ромске породице

Како се обратити Поверенику за заштиту равноправности?

Свако ко сматра да је дискриминисан може поднети притужбу Поверенику за заштиту равноправности. То може учинити свако физичко и правно лице, као и група лица. Поред лица које је дискриминисано, притужбу може поднети и организација која се бави заштитом људских права, уз сагласност тог лица. Ако је у питању дискриминација групе лица, организација подноси притужбу у сопствено име, без било чије сагласности.

Притужба се подноси у **писаној форми** (постоји одговарајући образац притужбе који се може преузети са сајта www.ravnopravnost.gov.rs)

Притужба треба да садржи податке о томе ко је жртва дискриминације, ко је извршио дискриминацију, опис дискриминаторског поступка, као и доказе о претрпљеној дискриминацији (исправе, сведоци и др.). **Притужба мора бити потписана.**

Притужба се може поднети: поштом, телефаксом, електронском поштом са скенираним поднеском и потписом подносиоца/тељке, у електронској форми уз електронски потпис подносиоца/тељке, као и усмено, у пријемној канцеларији Повереника за заштиту равноправности.

Поступак пред Повереником за заштиту равноправности је бесплатан.

Пример: Два припадника ромске националне мањине поднела су Поверенику за заштиту равноправности притужбу против власнице угоститељског објекта. Када су подносиоци притужбе дошли у угоститељски објекат како би одржали уговорени наступ, запослени су их отерали из локала уз образложење да власница локала не трпи Роме, као и да када су уговарали наступ нису знали да су извођачи Роми, јер у том случају не би пристали на договор. Након спроведеног поступка Повереник за заштиту равноправности утврдио је да је власница, иако није била присутна када су запослени отерали музичаре из локала и није са њима уговарала наступ, одговорна за целокупно пословање угоститељског објекта. Имајући у виду све околности случаја, на основу утврђеног чињеничног стања Повереник за заштиту равноправности донео је мишљење да је отказивање музичког наступа засновано на личном својству - припадности ромској националној мањини, чиме је извршена непосредна дискриминација. Повереник за заштиту равноправности упутио је препоруке власници локала да се писмено извини музичарима, да извињење објави на видном месту у локалу и да убудуће не крши антидискриминационе прописе.

Шта ради Повереник за заштиту равноправности кад добије притужбу?

Повереник упућује притужбу на изјашњење ономе против кога је притужба поднета, утврђује чињенице и након спроведеног поступка даје мишљење о томе да ли је извршена дискриминација. Ако утврди да је дискриминација извршена, даје препоруку о начину отклањања повреде права. Повереник за заштиту равноправности може предложити **спровођење поступка мирења** (медијације) уколико за то постоје законски услови. Такође, уз сагласност дискриминисаног/е, Повереник за заштиту равноправности може против дискриминатора/ке **покренути парницу за заштиту од дискриминације**. Ако је антидискриминационим прописима одређено понашање квалификовано као прекршај, Повереник може **поднети прекршајну пријаву**. Као државни орган, Повереник за заштиту равноправности може поднети предлог за оцену уставности општег акта и може поднети кривичну пријаву. Повереник за заштиту равноправности није овлашћен да дискриминаторе/ке кажњава ако не поштују његове препоруке, али их може убедити да то чине ауторитетом институције, снагом аргумената и притиском јавности.

ПОВЕРЕНИК ЗА ЗАШТИТУ РАВНОПРАВНОСТИ

Уколико су Вам потребне правне информације, савет или помоћ у састављању притужбе, закажите термин за разговор у пријемној канцеларији Повереника за заштиту равноправности.

Београдска 70,
11000 Београд

+381 11 243 80 20
+381 11 243 64 64
+381 11 243 81 84

www.ravnopravnost.gov.rs
poverenik@ravnopravnost.gov.rs

Ова брошура штампана је у оквиру пројекта “Нека равноправност постане стварност” који Повереник за заштиту равноправности реализује у сарадњи са Савезом удружења Кућа људских права и демократије. Пројекат “Нека равноправност постане стварност” кофинансира Министарство спољних послова Краљевине Норвешке.

